

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ЗАМАНАУИ
ТӘСІЛДЕМЕ: ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ПРАКТИКА»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ФОРУМ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ ФОРУМ

«СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
КАДРОВ: НАУКА И ПРАКТИКА»

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL FORUM
«MODERN APPROACHES TO TEACHER TRAINING: SCIENCE AND
PRACTICE»

МАТЕРИАЛДАРЫ

Астана

26 ақпан 2026 жыл

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ**

**«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ЗАМАНАУИ ТӘСІЛДЕМЕ:
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ПРАКТИКА»
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ФОРУМ
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ
26 ақпан, 2026 жыл**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ МЕЖДУНАРОДНОГО
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОГО ФОРУМА
«СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ:
НАУКА И ПРАКТИКА»
26 февраля, 2026 года**

**PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL FORUM
INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL FORUM
«MODERN APPROACHES TO TEACHER TRAINING: SCIENCE AND PRACTICE»
february 26, 2026**

Астана, 26 ақпан 2026 ж.

УДК 37.0
ББК 74.00
П23

Жалпы редакциясын басқарған: Сомжүрек Б.Ж.

Редакция алқасы: Асылбекова М.П., Атемова К.Т., Байсарина С.С., Сламбекова Т.С.,
Махадиева А.К.

П23 Педагогикалық кадрларды даярлаудағы заманауи тәсілдеме: ғылым және практика: халықаралық ғылыми-тәжірибелік форум материалдары. 26 ақпан 2026 ж./ – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ баспасы, 2026. – 1668 бет.

ISBN 978-601-385-193-8

Халықаралық ғылыми-практикалық форум материалдарының жинағында педагог кадрларды даярлаудың заманауи ғылыми-әдіснамалық негіздерін талдау, педагогикалық білім беру саласындағы инновациялық тәсілдер мен тиімді практикаларды айқындау, халықаралық ғылыми тәжірибе алмасуды дамытуға арналған өзекті ғылыми-тәжірибелік зерттеулердің нәтижелері енгізілген. Материалдарда педагогикалық білім мен ғылымның жаһандық трендтері, педагогикалық білім берудегі жасанды интеллект және цифрлық технологиялар, педагог кадрларды инклюзивті білім беруге дайындаудың халықаралық тәжірибесі және инновациялық әдістері туралы мәселелері қарастырылған. Жинақ білім саласындағы мамандарға, ғалымдарға, оқытушылар мен білім алушыларға арналған.

В сборник материалов международного научно-практического форума включены результаты актуальных научно-практических исследований, направленных на анализ современных научно-методологических основ подготовки педагогических кадров, выявление инновационных подходов и эффективных практик в сфере педагогического образования, а также развитие международного научного обмена опытом. В материалах рассматриваются вопросы глобальных тенденций в педагогическом образовании и науке, использования искусственного интеллекта и цифровых технологий в педагогическом образовании, международного опыта и инновационных методов подготовки педагогических кадров к инклюзивному образованию. Сборник предназначен для специалистов в области образования, ученых, преподавателей и обучающихся.

The proceedings of the International Scientific and Practical Forum include the results of relevant scientific and practical research aimed at analyzing the modern scientific and methodological foundations of teacher training, identifying innovative approaches and effective practices in the field of teacher education, as well as promoting international scientific exchange of experience. The materials address issues related to global trends in pedagogical education and science, the use of artificial intelligence and digital technologies in teacher education, as well as international experience and innovative methods of preparing teaching staff for inclusive education. The collection is intended for education professionals, researchers, teachers, and students.

УДК 37.0
ББК 74.00

ISBN 978-601-385-193-8

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2026

Бұл жинаққа енгізілген материалдарға авторлар жауапты.
Authors are responsible for the content of their materials.

269	Нагайцев Т.О. Психолого-педагогические стратегии подготовки педагогических кадров к предупреждению суицидального поведения несовершеннолетних: междисциплинарная модель школьной превенции	1128
270	Оразбаева Д.С. Ағылшын тілі сабағында инклюзивті білім берудің ерекшеліктері	1133
271	Сыдыкова Г.Д., Токсанбаева Г.Б. Танымдық ойындардың аутизм спектрі бұзылысы бар балалардың сөйлеу тілін дамытудағы рөлі	1136
272	Тайғарина А.Э. Психикалық дамуында тежелуі бар бастауыш сынып оқушыларын білім беру ортасына бейімдеудегі әлеуметтік педагогтың рөлі	1139
273	Турсунбаева А.У. Инклюзивті білім беру жағдайында педагог кадрларды кәсіби даярлаудың инновациялық тәсілдері: халықаралық көзқарас	1142
274	Сейткамалова А.К. Тәрбиеленушілер арасындағы агрессияның алдын-алу тәсілдері	1146
275	Толуханова А.Д. Инклюзивті мәдениет зерттеулеріндегі әдіснамалық тұғырлар	1149
276	Турекулова Н.А. Бастауыш білім беру арқылы нашар еститін оқушылардың экологиялық сауаттылығын арттыру	1153
277	Болат Б.Қ. Жасөспірімдердің салауатты өмір салтын дене тәрбиесі арқылы қалыптастырудың маңызы	1155
278	Бейсенбаева Ж.Н. Жасөспірімдердің кәсіби өзін-өзі анықтауын психологиялық-педагогикалық қолдаудың ерекшеліктері	1159
279	Мендигереева Д.А. Студенттердің өмірлік құндылықтары мен денсаулыққа көзқарасының психологиялық аспектілері	1162
280	Шарапатова Р.Ж. Девиантты мінез-құлықты жасөспірімдер типологиясын талдау	1167
281	Жақыпбекова З.Ж. Мектеп жасындағы жасөспірімдердің өзін-өзі реттеу мәселелері	1171
4-секция: Заманауи педагогтің кәсіби дамуындағы құндылықтық тәсілдеме 4-секция: Ценностный подход к профессиональному развитию современного педагога 4-section: Value-based approach to the professional development of the modern teacher		
282	Абдукаримов Н.А. Педагогические принципы совершенствования уроков физического воспитания для учащихся начальных классов	1176
283	Куттибекова Г.Т. Организация процесса начального образования на основе передовых современных педагогических технологий	1179
284	Абилова Г.О. Заманауи педагогтың кәсіби дамуында педагогикалық вебинарлардың рөлі	1182
285	Ибадуллаева С.Ж., Кожабергенова А.Т. Биология пәні негізінде жоғары сынып оқушыларына экологиялық білімді қалыптастырудың маңыздылығы	1187

286	Есенова Н.Е. Оқыту процесіндегі рефлексияның мұғалімнің кәсіби мәдениетін қалыптастырудағы маңызы	1191
287	Жакыпбекова А.Т., Зулпукарова Д.И., Сманова Н.Т. Ценности профессиональной деятельности будущих молодых учителей	1195
288	Игибаева А.К., Акилтаева Н.К Некоторые аспекты подготовки будущего педагога в условиях вызовов современного социума	1199
289	Асылбекова М.П., Таңатарқызы Г. Болашақ педагог-психологтердің метақұзіреттілігін дамытудың теориялық негіздері	1204
290	Койшыманова А.М., Атемова К.Т. Цифрлық трансформация жағдайында педагог-психологтарды оқушылардың мобильдік тәуелділігін алдын алуға даярлау	1208
291	Шакаримова К.К., Сламбекова Т.С., Хасан А Цифрландыру дәуіріндегі болашақ педагог-психологтың кәсіби имиджі: ғылыми-теориялық аспектілері	1212
292	Toleubekova R.K., Talpakova M.Z.: Formation of corporate competencies of teachers based on a value approach to professional development	1219
293	Сламбекова Т.С., Байсарина Ж.С. Болашақ педагогтерді оқушылардың бос уақытын ұйымдастыруға дайындау	1224
296	Нұрқасымова С.Н., Толекенова Л.А., Нұрланқызы Г. Сараланған тапсырмалар арқылы білім алушылардың физикалық есептерді шешу біліктерін қалыптастыру	1229
297	Айкинбаева Г.Қ., Таукибаева Ш.Ж., Жылқыбаев К.Д., Шериязданов Б.Р. Жеке тұлғаның дамуына ұлттық құндылықтар мен дәстүрдің әсері	1235
298	Ботабаева А. Е., Қажатбек С. Оқушылардың әлеуметтік-құқықтық жауапкершілігін дамытудың маңыздылығы	1240
299	Истомина Н.С. Интеграция ценностей программы «Адал азамат» в профессиональную деятельность педагога	1243
300	Шангереева С.А., Албытова Н.П. Аксиологические основы профессионального развития будущих педагогов в высшем образовании	1247
301	Торebaева Г.Р., Бельгибаева Г.К., Yucel Gelisli Педагогикалық колледждің білім беру жүйесінде геймификация технологиясын қолдану арқылы студенттердің кәсіби құзыреттілігін дамыту	1254
302	Албытова Н.П. Білім беру ортасының белгісіздігі жағдайында оқытушының кәсіби бірегейлігін құндылық-мағыналық реттеу	1260
303	Шолпанқұлова Г.К., Ақын А.К. Болашақ педагог-психологтердің гендерлік мәдениетін дамытудың педагогикалық шарттары	1264
304	Ахунова У.О. Музыка как инструмент формирования эмоциональной и социальной компетентности учащихся	1269

305	Нұралы С., Фейзулдаева С.А. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің әдістемелік тілдік құзыреттілігін қалыптастыру мәселесі	1272
306	Темірхан А.Е., Мухметова Р.Ж. Оқушылардың оқу мотивациясын арттырудағы smart мақсаттардың рөлі	1276
307	Кишибаева Д.Ж., Оңғарбаева Ж. Педагогтың білім беру мазмұнын жаңарту жағдайындағы кәсіби дамуы	1279
308	Polatova A.N., Mamyrbekova Z.U. Future perspectives of scientific research in the field of higher education	1284
309	Абдалинова А.Б. Воспитание патриотизма учащихся через внеурочную деятельность: педагогико-психологические основы и практические подходы	1288
310	Темирханова К.Ш. Когнитивтік әдістер – болашақ мектепке дейінгі ұйым педагогтерінің ғылыми-коммуникациялық дағдыларын дамытудың құралы	1292
311	Байменова Б.С., Медей М. Бастауыш сынып оқушыларының өзін-өзі реттеу дағдысын дамыту	1294
312	Кадырова Ж.Д. Жоғары сынып оқушыларының тұлғалық дамуындағы құндылыққа негізделген кәсіби бағдардың рөлі	1298
313	Ибрайханова А.Е. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқушылардың оқырмандық сауаттылығын қалыптастыруда отбасымен жұмыс істеуге даярлаудың әдістемелік жүйесі	1303
314	Нұрланқызы Д. Жеткіншек жастағы оқушылардың қазіргі білім беру жүйесіндегі оқу мотивациясының ерекшеліктері	1306
315	Кәрімова А.Е. Ғылымаралық коммуникация жағдайындағы жоғары мектеп педагогикасы: қазіргі жай-күйі мен даму перспективалары	1311
316	Загородская В.С., Мичирова Р.Р. Ценностный подход в педагогическом сопровождении классных руководителей как условие профилактики конфликтов среди обучающихся	1319
317	Темиргалиева А.Б. Аксиологический вектор цифровизации начального образования: развитие профессиональной компетентности педагога-эксперта	1323
318	Байзакова З.Е. Мектеп жасына дейінгі балаларда еңбек әрекеті арқылы «Адал азамат» құндылықтарын қалыптастыру	1326
319	Серік М. Мектеп жасына дейінгі балалардағы буллингке әсер ететін әлеуметтік-мәдени факторлар	1330
320	Lyu Y. A value-based approach to the professional development of the modern physical education teacher	1334
321	Abiltayeva A. An axiological approach to the development of environmental competencies of students of pedagogical fields	1339
322	Төреханова Е.С. Мұғалімнің эмоционалдық интеллекті және көшбасшылық қабілеті	1342

323	Абдуллаева Г.С., Баймұрза А.А. Музыка сабақтарында жасанды интеллектті қолдана отырып, оқушылардың эстетикалық және эмоционалдық құндылықтарын арттыру	1346
324	Айдархан М.А., Халикова Н.С. Жыраулар поэзиясын оқытуда герменевтикалық талдауға үйретудің тиімді жолдары	1349
325	Айдарханова Н.Т. Үздіксіз білім беру жағдайындағы педагог тұлғасының кәсіби дамуының өзектілігі	1353
326	Мағзумова З.Н. Жаһандық педагогикалық трендтер контекстінде болашақ мектеп директорларының көшбасшылық дағдыларын дамыту	1357
327	Муханбеткалиева М.Т. Цифрлық білім беру ортасында жасөспірімдердің құндылық бағдарын дамыту: жасанды интеллект мүмкіндіктері	1363
328	Есимова А.Б. Балалар арасында буллингтің алдын алу жолдары	1368
329	Рүстембекова А.Ғ. Әдебиеттік оқу үдерісінде бастауыш сынып оқушыларының гуманистік қарым-қатынас мәдениетін дамыту	1372
330	Тажединова А.Д. Болашақ педагогтердің кәсіби лидерлік дағдыларын дамытудың педагогикалық алғышарттары	1377
331	Әскербек А.Қ., Мурзина С.А. Функционалдық сауаттылықты дамытудағы мұғалімнің кәсіби рөлі мен педагогикалық құзыреттілігі	1381
332	Бекзат А.Б., Ералин Қ.Е., Саймбетова Ж.Т. Кәсіби дизайнерлердің мәдени құзыреттілігін қалыптастырудағы этнодизайн қағидаттарының рөлі	1385
333	Шалабаева Ж.С., Ережепова Б.Т., Серикханқызы А., Сұлтанқызы Р.А., Қайратқызы Д. Бастауыш сынып оқушыларына математика сабағында топтық жұмыс арқылы ынтымақтастығын қалыптастыру ерекшеліктері	1389
334	Гафиятуллина Н.Б. Формирование готовности будущих учителей начальных классов к профилактической работе с младшими школьниками	1393
335	Куандыкова Э.К., Тлеубергенова К.А. Карменова Н.Н., Зиявдинова А. К. Сравнительный анализ отечественного и российского опыта практической направленности школьной географии	1397
336	Данабекова Д.А., Аkitбаева Н.К. Психолого-педагогические подходы к интеграции обучения в системе школьного образования РК	1402
337	Дауенова М., Аkitбаева Н.К. Қазіргі жағдайда жасөспірім тұлғасының дамуына әлеуметтік-мәдени ортаның әсері	1407
338	Сералы Ә.Е., Ильясова Г.У. Химия пәнін оқытуда білім алушылардың танымдық белсенділігін арттыру	1411
339	Сағындыкова А.Т., Есмаханова Г.А.	

	Мектеп жасына дейінгі балалардың эмоциялық тұрақтылығын қалыптастыруда ертегі терапиясының маңызы	1416
340	Уайсова К.Т. Болашақ бастауыш білім педагогтерін театрландыру әдістері негізінде оқушыларды оқытуға даярлаудың педагогикалық шарттары	1420
341	Медеубаева К.Т., Сейтенова С.С. Инновациялық білім беру жағдайында студенттердің құзіреттілігі мен оқу мотивациясын дамытуға геймификацияның ықпалы	1425
342	Мурсалиева А.К. Бастауыш мектеп оқушыларының оқу мотивациясын ынталандыру және басқару	1429
343	Алимулова А.С. Дене тәрбиесінде волейболдың маңызы	1434
344	Zhamalbek A. Ethical and legal boundaries of pedagogical discourse: mechanisms for preventing aggressive speech acts as the foundation of a teacher's professional culture	1438
345	Есеналиева Н. Химия сабақтарында цифрлық технологияларды қолданудың тиімділігі	1441
346	Жұмабек Ұ.Ә., Убайдулла Ж.С. Мұғалімнің кәсіби шеберлігін дамыту	1446
347	Таурбекова А.С. Болашақ мұғалімдерді бастауыш сынып оқушыларының оқу сауаттылығын дамытуға бағытталған педагогикалық технологияларды тиімді қолдануға даярлау	1450
348	Атышева Б.Б., Zhalel A. Болашақ биология мұғалімдерінің кәсіби-шығармашылық құзыреттілігін экологиялық ойлаумен ұштастыра дамыту жолдары	1455
349	Ахмаджанова Д.С. Бала тәрбиесінде ұлттық құндылықтарды қолданудың маңызы	1459
350	Кожгельдиева С.С., Қожабаева А.А. Бастауыш сынып оқушыларының сыни ойлау ерекшеліктері	1465
351	Сейтова Ж.Ә. Болашақ әлеуметтік педагогтардың өзін-өзі реттеу негізінде әлеуметтік интелектісін қалыптастыру	1472
352	Абдрасилова Г.Л., Атемова К.Т. Оқушылар прокрастинациясының алдын-алу: педагог-психолог даярлығындағы құндылықтық басымдық ретінде	1479
353	Асантаева Ұ.С. Балалардың музыкалық білімін бағалаудың тиімділігі	1484
354	Булатбаева А.Ә., Иманбекова Б.І., Болатов А.М Білім беру ұйымдарында суицидтің алдын алуды ұйымдастырудағы жүйелі тұғыр	1488
355	Әшірбай А.С. Заманауи педагогтің кәсіби дамуындағы құндылықтық тәсілдеме: жүсіп баласағұн идеялары негізінде	1493
356	Жаныбекова Л.Т., Жаныбекова Р.Т., Қайырбосынқызы Ә. Влияние изучения иностранного языка на формирование профессиональных компетенций будущего специалиста	1497
357	Боранбаева Г.Н.	

	Диалог поколений: трансформация ценностных ориентаций молодых учителей и опытных наставников	1501
358	Искакова Д.А. Жеткіншектер арасындағы буллингті алдын алудағы әлеуметтік педагогтың рөлі	1506
359	Касымбекова А. Ж., Ильясова Г.У. Химияны оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың ғылыми-педагогикалық негіздері	1510
360	Дарбаева Г.Қ. Болашақ педагог-психологтардың кәсіби дамуындағы психологиялық саулықтың құндылықтық маңызы	1515
361	Утеубаева Н.А. Формирование языковой личности современного студента в многоязычной образовательной среде: ценностный и социолингвистический аспекты	1520
362	Узакбаева А.Т., Текеев И., Рахимжанова Л.Б. Методические принципы и педагогические условия адаптивного обучения на основе интерактивного веб-приложения	1524
363	Мускина А.Н. Жас педагогтің кәсіби дамуының құндылықтық бағдарлары	1529
364	Азимов К.Э. Педагогические возможности предмета «начальная допризывная подготовка» в формировании у учащихся чувства патриотизма в условиях образования, основанного на ценностях	1534
365	Мұратқызы А. Болашақ педагогтердің кәсіби дамуында құндылық бағдарларын қалыптастыру	1539
366	Байназарова А.Б. Бала тұлғасының әлеуметтік бейімделуі отбасы тәрбиесі жағдайында	1544
367	Абенев Н.Н., Махамбетова Ж.Т. Жасөспірімдердің эмоционалдық әл-ауқатын қалыптастырудағы сынып жетекшісінің рөлі	1549
368	Аметхан Ж. Зар заман поэзиясын оқытудың тиімді әдістері	1554
369	Сайманова П.С. Оқушылардың психологиялық резиленттілігін дамытуға болашақ педагог-психологтерді даярлаудың теориялық негіздері	1559
370	Кулымбаева А.К., Нуркасинова Л.М. Білім берудегі лидерліктің құндылығы және оның қалыптасу механизмдері	1564
371	Қонысбаев Қ.Б., Жандилдина Р.Е. Дене тәрбиесінде баланың жеке тұлға қабілетін дамытуда оқытудың жаңа технологияларын енгізудің тиімді жақтары	1568
372	Курбанов А.С., Ағабек Т.С. Қазақ тілі сабақтарында әдеби мәтін мен лингвистикалық талдауды кіріктіре оқытудың тиімділігі	1572
373	Курманова С.Б., Абдрахманова Р.Р., Литовченко А.Р. Культура клипового мышления: деградация или новая форма разума?	1575
374	Курманова С.Б., Нұрғожа А.Б., Еркінқызы М Критическое мышление как условие модернизации общественного сознания в Республике Казахстан	1580

375	Сулейменова А.М. Мектепке дейінгі ұйым әдіскерінің цифрлық трансформация жағдайындағы кәсіби рөлі	1584
376	Чакенова Б.А. Халықаралық тәжірибе контекстінде қазақ дәрігерлерінің ағартушылық бастамалары	1587
377	Кабылбекова Л.Б., Байдалиев Д.Д. Мектеп географиясында табиғи қауіптерді оқыту арқылы білім алушыларды адамгершілікке тәрбиелеу	1592
378	Адаменко А.В. Диагностика уровня сформированности экологической культуры студентов	1597
379	Джанабаев К.Т., Жанабай А.А., Тұрысбек Ж.Ө. Әскери-патриоттық клуб жұмысын жоспарлау және ұйымдастыру ерекшеліктері	1600
380	Жолдасбаева Т.Ә. Қазіргі білім беру жағдайында ер балалардың азаматтық жауапкершілігін қалыптастырудың әлеуметтік-педагогикалық аспектілері	1604
381	Хачетлов К.А., Хачетлова С.М. Современные тренды в патриотическом воспитании через технологии ИИ	1607
382	Қабен Н.Ғ., Бәйдірова С.С., Ақылбекова Э.А. Бастауыш сынып оқушыларына этномәдени негіздегі патриоттық тәрбие беру	1610
383	Джабиева М.Х., Ермаков Д.С., Амантай Ж.А. Персонализированное образование: проблемы и решения (На примере учебного модуля «педагог: профессия и личность»)	1613
384	Менлибекова Г.Ж., Ниязова Г.Б. Качество образования как целевые ориентиры образовательной программы	1616
385	Асылбекова М.П., Таукелова А.Е. Цифрлық орта жағдайында студенттердің мәдени құндылықтарын дамытудың маңыздылығы	1622
386	Жумабекова Ф.Н. Цифрлық дәуірдегі заманауи педагог мамандарды даярлаудағы құндылықтарға бағдарланған тәсілдеме	1626
387	Махадиева А.К. Формирование позитивного самоотношения будущих социальных педагогов средствами активных методов обучения	1630
388	Бурдесбекова У.И. Менталды денсаулықтың көп аспектілігі мен зерттелу жолдары	1633
389	Сарипбекова А.Т. Теоретические подходы к изучению партисипативной готовности будущих педагогов	1637
390	Жандосқызы А., Кошанова М.Т. Білім беру жүйесіндегі көшбасшылық пен толеранттылық: болашақ педагог-психологтердің кәсіби даярлығындағы интеграция	1640

- жаңа мәдени құндылықтарды таратуға ықпал етеді,
- топтық қызығушылықтарды ынталандырады,
- байланыс субъектілерінің өзара әрекеттесуін белсендіреді,
- негізгі құндылықтарға деген көзқарасты қалыптастырады,
- әлеуметтік тәжірибені және адамның өміріне қажетті жаңа қасиеттерді игеруге ықпал етеді.

Жақсы ұйымдастырылған әлеуметтік-мәдени орта айналамыздағы әлемді тереңірек түсінуге ықпал ете алады. Әдебиет, музыка, кино және театр көкжиекті кеңейтеді, табиғаттағы сұлулықты жақсы түсінуге және бағалауға көмектеседі және білім беру процесін жеңілдетеді. Сондықтан білім беру процесінің тиімділігін арттырудың бір шарты - жасөспірім оқушылардың оң жеке қызығушылықтарын қалыптастыруға бағытталған іс-шаралар.

Пайдаланған дереккөздер тізімі

1. Электронды ресурс: <https://www.gov.kz/memleket/entities/pravstat>
2. ЮНИСЕФ; Қазақстандағы балалар мен жасөспірімдердің жағдайын талдау: 2024 ж.;
3. Сартаева Р.С. Абайдың «Толық адам» ілімі және тұтас тұлға мәселесін шешудегі заманауи үрдістер // Адам әлемі. – 2021
4. Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінің «Қазақстан әлеуметтік даму институты» Ұлттық акционерлік қоғамының аналитикалық есебі; Жастарды құндылыққа бағдарланған оқыту мен тәрбиелеу жүйесінің тұжырымдамалық негіздері, Астана, 2024.

ХИМИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН АРТТЫРУ

Сералы Әсемай Ержанқызы

1-курс магистранты

Ильясова Гульжахан Уалибековна

Химия кафедрасының аға оқытушысы, PhD, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан

Аннотация. Бұл мақалада химия пәнін оқыту барысында білім алушылардың танымдық белсенділігін арттырудың маңызы, мазмұны және тиімді жолдары жан-жақты қарастырылады. Танымдық белсенділікті дамыту білім сапасын арттырудың, білім алушылардың пәнге деген тұрақты қызығушылығын қалыптастырудың және олардың оқу әрекетіне саналы түрде қатысуының негізгі шарттарының бірі ретінде сипатталады.

Мақалада химия сабақтарында қолданылатын проблемалық оқыту, зертханалық тәжірибелер, зерттеу элементтері бар тапсырмалар, талдау және бақылау жұмыстары арқылы білім алушылардың ойлау қабілетін, дербестігін және оқу мотивациясын дамыту мүмкіндіктері қарастырылады. Сонымен қатар танымдық белсенділіктің білім алушылардың сыни және логикалық ойлауын, зерттеушілік дағдыларын қалыптастырудағы, теориялық білімді практикамен ұштастырудағы рөлі ғылыми-әдістемелік тұрғыда негізделеді.

Химия пәнінің тәжірибеге бағытталған ерекшеліктері білім алушылардың оқу үдерісіне белсенді қатысуына, химиялық құбылыстарды терең түсінуіне және алған білімдерін өмірлік жағдаяттарда қолдана білуіне мүмкіндік беретіні көрсетіледі. Белсенді оқыту әдістерін жүйелі қолдану білім алушылардың танымдық қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың дербес ойлауын, өздігінен білім алу дағдыларын және ғылыми дүниетанымын қалыптастыруға ықпал ететіні айқындалады.

Түйін сөздер: химияны оқыту, танымдық белсенділік, оқыту әдістері, оқу мотивациясы, зертханалық жұмыс, білім сапасы, сыни ойлау, зерттеушілік дағды.

Annotation. This article examines in detail the importance, content, and effective ways of increasing students' cognitive activity in teaching chemistry. The development of cognitive activity is considered one of the key factors in improving the quality of education, enhancing students' sustained interest in the subject, and encouraging their active participation in the learning process.

The paper analyzes the possibilities of using problem-based learning, laboratory experiments, and research-oriented tasks in chemistry lessons to develop students' thinking skills, independence, and learning motivation. Particular attention is paid to the role of cognitive activity in the formation of critical and logical thinking, research abilities, and the capacity to connect theoretical knowledge with practical application. It is emphasized that the experimental nature of chemistry creates favorable conditions for involving students in active learning. Participation in practical tasks, observation, analysis, and discussion allows students to gain a deeper understanding of chemical concepts and processes. The systematic use of active teaching methods not only increases students' interest in learning but also contributes to the development of independent thinking, self-learning skills, and a scientific worldview.

Keywords: chemistry teaching, cognitive activity, learning motivation, teaching methods, experimental work, critical thinking, research skills, education quality.

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінің негізгі мақсаты білім алушыларға тек теориялық біліммен қамтамасыз етіп қана қоймай, олардың өздігінен ойлануын, талдау жасай алуын, алған білімдерін өмірлік жағдайларда қолдана алу қабілеттерін дамыту болып табылады. Осыған байланысты оқыту үдерісінде білім алушылардың танымдық белсенділігін арттыру мәселесі ерекше маңызға ие болып отыр. Танымдық белсенділік – білім алушының білім алуға деген қызығушылығы, оқу әрекетіне саналы қатысуы және жаңа ақпаратты өздігінен меңгеруге ұмтылысы ретінде қарастырылады.

Жаратылыстану бағытындағы пәндердің ішінде химия пәні күрделі ұғымдар мен заңдылықтарға, тәжірибелік әрекеттерге және ғылыми түсініктерге негізделген ерекше пәндердің бірі болып табылады. Сондықтан химияны тиімді меңгеру білім алушылардың оқу үдерісіне белсенді қатысуын, тәжірибе жасап көруін, бақылау жүргізуін және алынған нәтижелерді талдай білуін талап етеді. Егер білім алушы сабақ барысында тек тыңдаушы емес, белсенді әрекет етуші ретінде қатысса, онда ол оқу материалын терең әрі саналы түрде меңгереді.

Химия пәнін оқытуда танымдық белсенділікті арттыру білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын қалыптастырумен қатар, олардың сыни және логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Тәжірибелік жұмыстар, проблемалық сұрақтар, талдау мен зерттеу элементтері бар тапсырмалар білім алушыларды ойлануға, өздігінен ізденуге және қорытынды жасауға жетелейді. Мұндай тәсілдер оқу үдерісін жандандырып, білім алушылардың оқу мотивациясын арттыруға мүмкіндік береді.

Танымдық белсенділіктің мәні және химияны оқытудағы орны

Танымдық белсенділік – білім алушының оқу үдерісіне саналы түрде қатысуын, білімді өздігінен меңгеруге ұмтылысын және жаңа ақпаратты түсінуге деген ішкі мотивациясын білдіретін маңызды педагогикалық ұғымдардың бірі. Бұл ұғым білім алушының тек дайын ақпаратты қабылдаушы емес, білімді іздену, талдау және тәжірибе арқылы меңгертін белсенді субъект ретінде қалыптасуын сипаттайды. Танымдық белсенділік білім алушылардың оқу әрекетіне қызығушылықпен қатысуына, сұрақ қоюына, өз ойын дәлелдеуге және қорытынды жасауға мүмкіндік береді [1].

Білім беру үдерісінде танымдық белсенділік білім сапасын арттырудың негізгі факторларының бірі болып саналады. Белсенді білім алушы оқу материалын саналы түрде меңгеріп, оны ұзақ уақыт есте сақтайды және алған білімін практикада тиімді қолдануға қабілетті болады. Сонымен қатар танымдық белсенділік білім алушылардың сыни ойлауын, логикалық пайымдауын және дербес шешім қабылдау дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Мысалы, білім алушы жаңа химиялық ұғымды меңгергенде, тек теориялық материалмен шектелмей, оны тәжірибе арқылы тексеріп, нәтижелерін салыстыра отырып, өз қорытындысын жасай алады. Бұл процесс оқушының ойлау қабілетін дамытып, алған білімді өмірлік жағдайларға қолдану дағдыларын қалыптастырады.

Химия пәнін оқытуда танымдық белсенділіктің орны ерекше. Себебі химия – тәжірибеге, бақылауға және ғылыми талдауға негізделген ғылым. Химияны тиімді меңгеру үшін білім алушылар тек теориялық білімге сүйенбей, химиялық құбылыстарды тәжірибелік жолмен түсінуі қажет. Бұл тәжірибелер заттардың қасиеттерін зерттеуге, химиялық реакциялардың себеп-салдарын анықтауға және құбылыстар арасындағы байланыстарды салыстыруға бағытталады. Мұндай әрекеттер білім алушылардың оқу үдерісіне белсенді

қатысуын қамтамасыз етеді, олардың ғылыми ойлау қабілетін дамытады және пәнге деген қызығушылығын арттырады.

Химия сабақтарында танымдық белсенділікті арттыру үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданылады. Зертханалық жұмыстар, тәжірибелер, есептер шығару, проблемалық тапсырмалар және топтық жобалар білім алушылардың ойлау әрекетін ынталандырады. Мысалы, білім алушыларға жаңа заттардың физикалық және химиялық қасиеттерін салыстыру, реакцияның жылдамдығын бақылау немесе тәжірибе нәтижелерін график түрінде көрсету сияқты тапсырмалар беріледі. Мұндай әрекеттер білім алушылардың пән мазмұнын тереңірек түсінуіне және эксперименттік дағдыларын жетілдіруіне мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, танымдық белсенділік химия пәніне деген қызығушылықты арттырады және оқу мотивациясын күшейтеді. Белсенді қатысқан білім алушы жаңа ақпаратты тез қабылдайды, өздігінен ізденуге ұмтылады және алған білімін нақты өмірлік жағдайлармен байланыстыра алады. Мысалы, тұрмыстық немесе өндірістік химиялық тәжірибелерді зерттеу білім алушыларға химияның күнделікті өмірде қалай қолданылатынын көрсетеді, бұл олардың пәнге деген қызығушылығын арттырады.

Танымдық белсенділіктің жоғары деңгейі оқу үдерісінің тиімділігін арттыруға, білім сапасының жақсаруына және білім алушылардың жеке тұлғалық дамуына тікелей әсер етеді. Оқытушының рөлі – білім алушылардың белсенділігін ынталандыру, оларды өздігінен ойлауға, сұрақ қоюға және өз қорытындыларын жасауға бағыттау. Мұнда қолданылатын әдістерге интерактивті оқыту құралдары, электрондық оқулықтар, виртуалды лабораториялар және практикалық зерттеулер жатады.

Осылайша, химия сабақтарында танымдық белсенділікті арттыру тек пәнді меңгеру деңгейін жоғарылатумен шектелмей, білім алушылардың ғылыми көзқарасын қалыптастырып, олардың шығармашылық және критикалық ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Бұл олардың білімді терең меңгеруіне, тәжірибе жасауға және алынған білімді өмірде қолдануға дайындығын қамтамасыз етеді.

Танымдық белсенділікті арттырудың теориялық негіздері

Білім алушылардың танымдық белсенділігін арттыру мәселесі педагогика және психология ғылымдарында кеңінен қарастырылып келе жатқан маңызды бағыттардың бірі болып табылады. Танымдық белсенділік – білім алушының білімді саналы түрде меңгеруге деген ішкі қажеттілігі мен қызығушылығына негізделген оқу әрекетінің сапалық көрсеткіші. Ол білім алушының жаңа ақпаратты қабылдау, талдау, салыстыру және қорытынды жасау қабілеттерімен тығыз байланысты [2].

Танымдық белсенділікті дамыту теориялық тұрғыдан бірнеше педагогикалық тұжырымдамаларға сүйенеді. Солардың бірі – әрекеттік тәсіл. Бұл теория бойынша білім алушы білімді дайын күйінде қабылдамай, оқу үдерісінде белсенді әрекет ету арқылы меңгереді. Яғни білім алушы тәжірибе жасап, бақылау жүргізіп, өздігінен қорытынды шығару арқылы жаңа білімді игереді. Мұндай тәсіл химия пәнінің мазмұнымен толық сәйкес келеді, себебі бұл пән тәжірибелік әрекеттерге негізделген.

Екінші маңызды теориялық негіз – конструктивизм. Бұл бағыт бойынша білім алушы жаңа білімді өзінің бұрынғы білімімен байланыстыра отырып, өз тәжірибесі негізінде қалыптастырады. Осы тұрғыдан алғанда, химия сабақтарында тәжірибелік жұмыстар, зертханалық тәжірибелер және проблемалық тапсырмалар білім алушылардың өздігінен ізденуіне, талдау жасауына және білімді саналы түрде меңгеруіне мүмкіндік береді. Сонымен қатар құзыреттілікке негізделген оқыту теориясы да танымдық белсенділікті арттырудың маңызды негіздерінің бірі болып табылады. Бұл теория білім алушылардың тек білім алып қана қоймай, оны практикада қолдана алу қабілеттерін дамытуға бағытталған. Химия пәнін оқыту барысында тәжірибелік тапсырмалар мен зерттеу жұмыстары білім алушылардың пәндік, зерттеушілік және коммуникативтік құзыреттерін қалыптастыруға ықпал етеді [3].

Танымдық белсенділіктің теориялық негіздерінің бірі – проблемалық оқыту. Проблемалық жағдайлар туғызу арқылы білім алушылардың ойлау әрекетін белсендіруге

болады. Сабақ барысында қойылған сұрақтар мен тапсырмалар білім алушыларды ойлануға, жауап іздеуге және мәселені шешу жолдарын қарастыруға жетелейді. Бұл олардың сыни және логикалық ойлау қабілеттерінің дамуына әсер етеді. Химия пәнінің тәжірибеге бағытталған сипаты танымдық белсенділікті дамытуға ерекше қолайлы жағдай жасайды. Зертханалық жұмыстар, тәжірибелер және бақылаулар білім алушылардың оқу әрекетіне белсенді қатысуына мүмкіндік береді. Тәжірибе барысында білім алушылар тек бақылап қана қоймай, нәтижелерді талдап, қорытынды жасауға үйренеді. Бұл олардың ғылыми тұрғыда ойлау қабілетін қалыптастырады. Сонымен қатар танымдық белсенділікті арттыруда көрнекілік, модельдеу және цифрлық білім беру ресурстарын қолдану маңызды рөл атқарады. Химиялық үдерістерді көрнекі түрде көрсету білім алушылардың түсінуін жеңілдетіп, олардың пәнге деген қызығушылығын арттырады [4].

Танымдық белсенділікті арттыруды қолдану әдістемесі

Химия пәнін оқытуда білім алушылардың танымдық белсенділігін арттыру оқу үдерісін белсенді әрекетке негіздеп ұйымдастыруды талап етеді. Бұл әдістеме білім алушыларды өздігінен ойлануға, ізденуге және теориялық білімді практикамен байланыстыруға бағыттайды. Сабақтың бастапқы кезеңінде проблемалық сұрақтар қою арқылы білім алушылардың қызығушылығы оянып, ойлау әрекеті белсендіріледі. Кейін олар бұрынғы білімдеріне сүйене отырып өз болжамдарын ұсынады. Бұл сыни және логикалық ойлаудың дамуына ықпал етеді. Тәжірибелік жұмыстар мен зертханалық тапсырмалар танымдық белсенділікті арттырудың негізгі бөлігі болып табылады. Тәжірибе барысында білім алушылар бақылау жүргізіп, нәтижелерді талдап, қорытынды жасауға үйренеді. Сабақ соңында алынған нәтижелерді талқылау және пікір алмасу арқылы білім алушылардың өз ойын дәлелдеу, талдау және коммуникативтік дағдылары дамиды [5].

Танымдық белсенділікті қолданудың педагогикалық мүмкіндіктері және білім алушылардың құзыреттерін қалыптастыру

Химия пәнін оқыту барысында білім алушылардың танымдық белсенділігін арттыру оқу үдерісін тиімді ұйымдастырудың маңызды педагогикалық мүмкіндіктерін ашады. Танымдық белсенділікке негізделген оқыту тәсілдері білім алушыларды оқу әрекетіне белсенді қатысуға, өздігінен ізденуге және алған білімін практикада қолдануға бағыттайды. Бұл оқу материалын саналы түрде меңгеруге және білім сапасын арттыруға ықпал етеді. Танымдық белсенділікті арттыру арқылы химия сабақтарында білім алушылардың ойлау әрекетін жандандыруға, олардың пәнге деген қызығушылығын күшейтуге және оқу мотивациясын арттыруға болады. Проблемалық сұрақтар, тәжірибелік жұмыстар, зерттеу тапсырмалары және талдау әрекеттері білім алушыларды өз бетімен ойлануға, жаңа білімді іздеуге және қорытынды жасауға жетелейді. Мұндай тәсілдер олардың оқу үдерісіне жауапкершілікпен қарауына мүмкіндік береді [6].

Химия пәнінің тәжірибеге негізделген сипаты танымдық белсенділікті дамытуға қолайлы жағдай жасайды. Зертханалық жұмыстар, тәжірибелер және бақылау әрекеттері арқылы білім алушылар химиялық құбылыстарды өз көзімен көріп, оларды талдап, себеп-салдар байланысын анықтайды. Бұл олардың пәндік білімді терең түсінуіне және ғылыми ойлау қабілетінің қалыптасуына ықпал етеді.

Танымдық белсенділік білім алушылардың негізгі құзыреттерін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Біріншіден, пәндік құзырет дамиды. Химиялық ұғымдарды, заңдылықтарды және құбылыстарды түсіну барысында білім алушылар білімді жүйелі түрде меңгереді. Екіншіден, зерттеушілік құзырет қалыптасады. Тәжірибе жүргізу, нәтижелерді бақылау және талдау арқылы білім алушылар ғылыми зерттеу элементтерін меңгереді. Танымдық белсенділік арқылы білім алушылардың дербестік қабілеті де қалыптасады. Өздігінен тапсырма орындау, ақпарат іздеу және қорытынды жасау барысында олар жауапкершілік пен өзіне деген сенімділікті дамытады. Бұл қасиеттер олардың болашақ оқу әрекетінде және кәсіби қалыптасуында маңызды орын алады. Сонымен қатар, танымдық белсенділікті дамыту білім алушылардың коммуникативтік және әлеуметтік құзыреттерін

қалыптастыруға да ықпал етеді. Топтық жұмыстар, пікірталастар және бірлескен зерттеулер арқылы білім алушылар өз ойларын дәлелдеп, әріптестерінің көзқарастарын тыңдауға және бағалауға үйренеді. Мұндай тәжірибе олардың сыни тұрғыда ойлау дағдыларын жетілдіріп, мәселелерді көп қырынан қарауға мүмкіндік береді. Осылайша, танымдық белсенділік химия сабақтарында білім алушылардың жан-жақты құзыреттілігін қалыптастырып, олардың жеке және кәсіби дамуы үшін берік негіз жасайды [7].

Қорытынды

Қорытындылай келе, химия пәнін оқытуда білім алушылардың танымдық белсенділігін арттыру оқу үдерісінің тиімділігін жоғарылатудың маңызды шарттарының бірі болып табылады. Танымдық белсенділік білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын күшейтіп, олардың оқу әрекетіне саналы түрде қатысуына, өздігінен ойлануына және білімді терең меңгеруіне мүмкіндік береді. Химия сабақтарында проблемалық тапсырмалар, тәжірибелік жұмыстар және талдау әрекеттерін қолдану білім алушылардың сыни және логикалық ойлау қабілеттерін дамытып, теориялық білімді практикамен байланыстыруға жағдай жасайды. Сонымен қатар мұндай тәсілдер олардың зерттеушілік дағдыларын, дербестігін және оқу мотивациясын қалыптастыруға ықпал етеді. Осылайша, танымдық белсенділікті арттыруға бағытталған әдістерді жүйелі түрде қолдану химия пәнін оқыту сапасын арттырып, білім алушылардың жан-жақты дамуына және ғылыми тұрғыда ойлай алатын тұлға болып қалыптасуына негіз болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. ҚАСЕН Ш. Р., УНЕРБАЕВА З. О., РАХМЕТУЛЛАЕВА Р. К. ХИМИЯНЫ ОҚЫТУДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ //BULLETIN OF THE "NATURAL AND GEOGRAPHICAL SCIENCES" SERIES Учредители: Казахский национальный педагогический университет им. Абая. – 2024. – Т. 82. – №. 4.
2. Темирбекова А. Ғ., Жапаркулова Н. И., Ержан Г. Ж. ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ІС-ӘРЕКЕТІН БЕЛСЕНДІРУ ӘДІСТЕРІ //Journal of Educational Sciences (2520-2634). – 2022. – Т. 71. – №. 2.
3. Косимова Х. Р., Рахмонбердиева Б. Р., Нурова М. С. ЭФФЕКТИВНОСТЬ МЕТОДОВ ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ УЧАЩИХСЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ ХИМИИ //Universum: психология и образование. – 2025. – Т. 1. – №. 4 (130). – С. 35-41.
4. Нуркенова Г. К., Есмагулова А. А. ОҚЫТУДЫҢ ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕР СТУДЕНТТЕРДІҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН АРТТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ.
5. Джанзакова Ш. И., Байкутова А., Макишева Ж. ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ АЛАТЫН ОРНЫ //Вестник КазНПУ имени Абая. Серия: Педагогические науки. – 2020. – Т. 66. – №. 2. – С. 278-283.
6. Мұхамбетәлиева З., Муканова Р. ХИМИЯНЫ ОҚЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ //EDITORIAL BOARD. – 2021. – С. 71.
7. Голубков А. В. Моделирование в преподавании естественнонаучных дисциплин: инновационный подход к повышению наглядности и когнитивной эффективности в профессиональном образовании //Актуальные исследования. – 2025. – С. 44.